

KOLMANNEN SEKTORIN TYÖLLISTÄMISMAHDOLLISUUKSIEN ENNAKOINTI

Taustaa

Keskustelussa suomalaisesta kolmannesta sektorista on erotettavissa kolme vaihetta (Hokkanen L. et al. 1999, sivut 7-8). Aluksi yhteiskunnallinen ilmiö, jota etsittiin, oli epämääräinen ja sitä koskevat käsitteet vakiintumattomia. 1980-luvulla julkaistiin vain harvoja aihetta koskevia tutkimuksia. Keskeisimpiä näistä oli Varpu Weijolan tutkimus ”Kolmas sektori työn ja työllisyyden näkökulmasta”. Siinä kartoitettiin kolmatta sektoria erottavia tekijöitä suhteessa julkiseen ja yksityiseen sektoriin sekä toisaalta kolmannen sektorin riippuvuutta näistä, selvitettiin miten työ on järjestetty kolmannella sektorilla ja tutkittiin sektorin työllistävää merkitystä. (Weijola V. 1985).

Kolmatta sektoria koskeva keskustelu alkoi laajempaan 1990-luvun puolivälin paikkeilla, jolloin käynnistettiin useita pienimuotoisia tutkimushankkeita. Erityisesti Jeremy Rifkinin teos ”Työn loppu” (Rifkin J. 1995), jossa hän esittää eräänlaista vastikkeellisen kansalaispalkan mallia ratkaisuksi kasvavaan työttömyyteen, laukaisi Suomessakin vilkkaan keskustelun kolmannen sektorin roolista. Ennen muuta tuossa vaiheessa käytiin väittelyä siitä, mikä merkitys kolmannella sektorilla on työyhteiskunnan ongelmien ratkaisijana. Mielipiteet jakautuivat jyrkästi kahtia: toiset näkivät kolmannessa sektorissa työttömyyden poistajan, toiset pitivät sen mahdollisuuksia marginaalisina. Tällä hetkellä käytävässä keskustelussa on meneillään kolmas vaihe. Kolmannella sektorilla on käynnistetty useita kokeiluja ja kehittämissankkeita, ja samanaikaisesti tieteellinen tutkimus on lisääntynyt ja tullut realistisemmaksi.

Merkillepantavaa on, että tutkimustoiminnan laajenemisesta huolimatta varsinainen ennakointitoiminta ja ennakointiin painottuva tutkimus puuttuu kolmannen sektorin osalta lähes täysin. Tutkimukset ovat keskittyneet tarkastelemaan kolmannen sektorin määrittelyä, sen laajuutta Suomessa ja kansainvälisesti, sen eri osa-alueita ja sen merkitystä erilaisista yhteiskunnallisista näkökulmista, ennen muuta talouden ja työllisyyden sekä toisaalta yhteisöllisyyden ja sosiaalisen tuen näkökulmasta. Tämän hankkeen tarkoituksena on tuottaa ennakointitietoa kolmannen sektorin kehitysnäkymistä, erityisesti sen tulevista työllistämismahdollisuuksista 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Ennen konkreettista hankesuunnitelman esittelyä, käydään seuraavassa lyhyesti läpi aiempien tutkimusten keskeisiä johtopäätöksiä.

Kolmannen sektorin määrittely

Euroopan Unionin määrittelyissä kolmatta sektoria tarkastellaan talouden näkökulmasta ”yhteisötaloutena” (social economy). Yhteisötalouteen luetaan osuuskunnat, keskinäiset yhtiöt, yhdistykset ja säätiöt. Yhteisöt määritellään periaatteidensa nojalla, jotka juuri erottavat ne yksityisestä ja julkisesta sektorista. Tällaisia periaatteita ovat yhteistyö, solidaarisuus, oma-apu, vapaaehtoisuus, riippumattomuus, demokratia ja voittoa tavoittelematon toiminta. USA:ssa käytetään vastaavasti termiä ”voittoa tuottamaton” (non-profit) sektori. Myös termejä ”kansalaisyhteiskunta” ja ”hyvinvoinnin sekatalous” (welfare mix) on käytetty kuvaamaan tätä yhteiskunnan osa-aluetta. Kaikille näille määrittelyille on yhteistä, että kol-

mas sektori määritellään instituutiona, jonka kiinnityskohtia ovat kansalaisten aktiivisuus, jonkinasteinen virallisuus ja suhde talouteen eli voittoa tuottamattomuus. (Jarva V. 1998, sivu 5; Nylund M. 1998, sivu 40)

Kolmannesta sektorista rajataan näillä määrittelyillä pois itse kansalaiset ja heidän epäviralliset yhteenliittymänsä sekä kotitaloudet. Näitä löyhiä sosiaalisia verkostoja, samoin kuin perhettä ja ystäviä nimitetään yleensä neljänneksi sektoriksi. Kuitenkin rajankäynti sekä neljanteen sektoriin että julkiseen ja yksityiseen sektoriin päin on liukuva. Julkisen sektorin suuntaan rajanveto on vaikeaa esimerkiksi siksi, että osalla järjestöistä on virallinen, puolijulkinen asema. Yksityissektoriin päin rajanveto on vaikeaa mm. osuuskuntien kohdalla sekä eräiden liiketoimintaperiaatteilla toimivien järjestöjen kohdalla. Uusosuuskuntien kohdalla myös kytkentä julkiseen sektoriin on kiinteä, niiden perustamista on usein valmisteltu työllisyyskoulutuksessa ja niitä on tuettu julkisen vallan toimesta (Jarva V. 1998, sivut 5-7)

Niissä keskusteluissa, joissa kolmannen sektorin kehitys on kytketty tietoyhteiskuntaan ja sen verkostotalouteen, on herätetty kysymys, olisiko kolmatta sektoria tarkasteltava instituution asemesta pikemminkin toiminnallisena kokonaisuutena tai prosessina, eräänä vaiheena kehityskuluissa. Verkosto tai muu yhteistyön muoto ei ole tarkoitettu ikuiseksi, se on vain työkalu, joka palvelee aikansa, muuntuu tai häviää tarpeettomana. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivu 71; Jarva V. 1998, sivu 9)

Kolmannen sektorin laajuus ja erityispiirteet Suomessa

Kolmannen sektorin sisältö ja asema on hyvin erilainen eri puolilla maailmaa: Pohjoismaat eroavat muista EU-maista, erityisesti Etelä-Euroopan maista, eurooppalaiset maat puolestaan eroavat Yhdysvalloista. Erojen taustalla ovat pitkän ajan historiallinen kehitys ja perinteet. Julkisen sektorin suhteellinen suuruus pohjoismaisissa yhteiskunnissa liittyy siihen, että se hoitaa suurimmaksi osaksi ne tehtävät, joista vapaaehtoissektori vastaa keskieu-rooppalaisissa yhteiskunnissa ja Yhdysvalloissa.

Kehitysmaiden kolmannella sektorilla, josta yleensä käytetään nimitystä ”epävirallinen sektori” (informal sector) on omat tunnuspiirteensä. Näissä maissa puolet työpaikoista ja valtaosa uusista työpaikoista on epävirallisella sektorilla. Vaikka tilanne kehitysmaissa on monelta osin täysin eurooppalaisesta poikkeava, katsovat eräät tutkijat, että idealähteenä suomalaiselle kolmannelle sektorille kehitysmaiden epävirallinen sektori on vähintään yhtä tärkeä kuin amerikkalainen malli. (Hietala K. 1997, sivut 10 ja 19 sekä Hietala K. 1998, sivu 15)

Suomalaisen kolmannen sektorin tunnuspiirteenä kansainvälisessä vertailussa on ensinnäkin järjestöjen suuri määrä. Johns Hopkins -tutkimuskokonaisuuteen kuuluvan suomalaisen tutkimuksen mukaan kolmannen sektorin organisaatioiden kokonaismäärä on noin 69 000. Taloudellisessa mielessä suomalainen kolmas sektori osoittautuu kuitenkin verraten pieneksi, mikäli vertailukohtina pidetään kehittyneitä teollisuusmaita. Vuonna 1996 Suomen voittoa tavoittelemattoman sektorin toimintamenojen osuus bruttokansantuotteesta oli 3,9%. Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa, kolmas sektori on myös huomattavan riippumaton valtiosta, mitä osoittaa julkisen rahoituksen vähäinen osuus sektorin kokonaistuloista (vuonna 1996 9,4%). Koska kolmas sektori on Suomessa myös vapaaehtoispainotteinen, voidaan sitä pitää varsin pitkälle omillaan toimeentulevana. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivut 33, 39, 51 ja 72-73)

Kolmannelle sektorille luettavaa toimintaa Suomessa syntyi ensi vaiheessa ns. kylätoiminnassa, jossa maaseudun autioitumisen uhka sai ihmiset elvyttämään yhteisöllisyyttä. 1980-luvulla tyypillisinä kolmannen sektorin toimijoina esitettiin myös erilaiset alueiden ja elinkeinon kehittämisprojektit sekä vaihtoehtoisen elämisen ja asumisen muodot. Seuraava suuri harppaus suomalaisen kolmannen sektorin kehityksessä tapahtui 1990-luvun laman aiheuttamien ylivelkaantumis- ja työttömyysongelmien kohdalla. 1990-luvun tyypillisiä kolmannen sektorin toimijoita ovat järjestöjen lisäksi uusosuuskunnat, vapaaehtois- ja toimintakeskukset sekä kumppanuushankkeet. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivut 36-37; Hietala K. 1997, sivu 42; Jarva V. 1998, sivu 9)

Kolmannen sektorin rooli: työllistäminen ja yhteisöllisyys

Kansainvälisen Johns Hopkins -tutkimuksen mukaan suomalaisella kolmannella sektorilla työskenteli vuonna 1997 noin 82 000 henkilöä, näistä 25 000 osapäiväisinä. Määrä on esimerkiksi koko palvelusektorin työvoimaan suhteutettuna noin 10% ja julkisen sektorin työvoimaan suhteutettuna 13,5%. Mikäli myös vapaaehtoistyöpanos otetaan huomioon, osuudet nousevat noin kaksinkertaisiksi. Kansainvälisessä vertailussa suomalaisen kolmannen sektorin merkitys työllistäjänä on kuitenkin selvästi pienempi ja myös pienempi kuin sen osuus bruttokansantuotteesta. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivut 43-44, 51 ja 63)

Kolmannen sektorin kasvu on kansainvälisesti ollut varsin nopeaa. Yhdeksää maata koskeva mittaus osoitti, että kun työpaikkojen lisäys vuodesta 1990 vuoteen 1995 oli koko kansantaloudessa 6%, oli se kolmannen sektorin kohdalla 23%. Voidaan kuitenkin perustellusti olettaa, ettei kasvu Suomessa ole läheskään samaa luokkaa kuin muualla Euroopassa. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivu 69)

Vaikka keskeisin osa kolmatta sektoria koskevasta viimeaikaisesta keskustelusta on koskenut tämän sektorin välittömiä työllistämismahdollisuuksia, on keskusteluun kytkeytynyt myös laajempia ulottuvuuksia: työn käsitteen muuttumista ja laajimmillaan uudenlaisen yhteisöllisyyden synnyttämistä. On mm. kysytty onko nykytilanne synnyttämässä uudenlaisia työmarkkinoita vanhojen rinnalle: työmarkkinoita, joilla menestymisen edellytys ei ole kilpailu, vaan yhteistyö. (Jarva V. 1998, sivu 9) Eräät tutkijat näkevät kolmannen sektorin tehtävänä palauttaa urbanisoituneesta yhteiskunnasta kadonneen ihmisten läheisyyden perustason (Salovaara V. 1998, sivu 53).

Suunnitelma kolmannen sektorin ennakointihankkeeksi

Uudenmaan TE-keskuksen kiinnostus kolmatta sektoria koskevaan ennakointitoimintaan liittyy useampaan alueen erityispiirteeseen. Ensinnäkin kolmannella syntyvä työllisyys on ennen muuta palvelualojen työllisyyttä ja palvelualat ovat alueen elinkeinorakenteessa ratkaisevassa asemassa. Toiseksi TE-keskus on muussa tutkimus- ja kehittämistoiminnassaan erityisesti perehtymässä yritysten alihankintasuhteisiin ja toiminnan ulkoistamiseen, joka on keskeinen osa kolmannen sektorin rajapintaa yksityisektoriin päin. Parantuneen työllisyystilanteen myötä Uudenmaan työttömyys yhä kärjistyneemmin keskittyy ikääntyneeseen ja kouluttamattomaan työvoimaan, jolla työmahdollisuudet nykyisillä palkkatyömarkkinoilla ovat heikot. Lopuksi suuri osa valtakunnallisista järjestöistä samoin kuin paikallisjärjestöjen katto-organisaatioista pitää kotipaikkanaan Helsinkiä tai pääkaupunki-

seutua. Mahdollisuudet ja toisaalta tarve kehittää kolmatta sektoria Uudellamaalla merkittäväksi vaihtoehdoksi palkkatyölle ovat tavallista suuremmat.

Itse hanke ei ole kuitenkaan alueellinen, vaan Uudenmaan TE-keskus pyrkii kokoamaan konkreettista alueellista tietoa Uudenmaan kolmannesta sektorista virkatyönä. Nyt esitetty suunnitelma kolmannen sektorin ennakointihankkeeksi koostuu seuraavista osakysymyksistä:

1) Kolmannen sektorin tulevaa kehitystä kuvaavien megatrendien ja heikkojen signaalien kartoittaminen, myös mahdollisuudet ja uhat, reunaehdot, kriittiset tekijät

Kolmannen sektorin kehitykseen vaikuttavista megatrendeistä voidaan esimerkkinä mainita väestön ikääntyminen, jolla on sektoriin ainakin kahtalainen vaikutus: Toisaalta väestön ikääntyminen lisää hoivapalvelujen tarvetta ratkaisevasti. Toisaalta vanhempien ikäluokkien korkealle työttömyydelle kolmas sektori ja sen uudet ansaitsemisen muodot voivat olla vähintään osaratkaisu. Kolmanteen sektoriin vaikuttavana megatrendinä voidaan pitää myös julkisella ja yksityisellä sektorilla lisääntyviä työmarkkinoiden uusia muotoja: alihankinta-, pätäkä- ja osatyömarkkinoita. Heikkona signaalina voidaan pitää esimerkiksi paikallisia talousyhteisöjä ja paikallisrahaa.

2) Kolmannen sektorin osalohkojen ja niiden keskinäisen painoarvon ja keskinäisten suhteiden kehitys

Kolmannen sektorin eri osalohkojen käytetyin luokitusjärjestelmä on ICNPO-järjestelmä. Sen mukaan kolmas sektori jakautuu seuraaviin pääluokkiin: kulttuuri- ja harrastustoiminta mukaan lukien urheilujärjestöt, koulutus ja tutkimus, terveydenhuolto, sosiaalipalvelut, ympäristö, kehittäminen ja asuminen, kansalaistoiminta ja edunvalvonta, hyväntekeväisyys, kansainvälinen toiminta, uskonnot, ammatti- ja elinkeinotoiminta sekä muu toiminta. Monet kolmannella sektorilla toimivat järjestöt ovat kuitenkin monialaisia eikä luokitusten käyttö ole aina yksiselitteistä. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivut 29-31)

Suomalainen kolmas sektori painottuu hyvinvoinnin ydinalueille: terveyden- ja sosiaalihuoltoon, koulutukseen ja kulttuuri- sekä harrastustoimintaan, joista viimeksimainitulla alalla liikuntaharrastuksella on keskeinen asema. Väestön ikääntyessä terveydenhuolto- ja sosiaalisektorin osuus saattaa entisestään vahvistua. On kuitenkin mielenkiintoista selvittää, millaisia ovat tällä hetkellä paljon pienempien mm. ympäristöön ja kansainväliseen toimintaan liittyvien järjestöjen ja verkostojen kehitysnäkymät.

3) Kolmannen sektorin muihin sektoreihin liittyvissä rajapinnoissa ennakoitavat muutokset

Kysymys koskee kolmannen sektorin suhteita julkiseen sektoriin, yksityissektoriin ja neljanteen sektoriin, näiden suhteiden reunaehdoja ja pelisääntöjä. Tältä osin kolmannen sektorin eri osalohkoilla jo nykytilanne, mutta varsinkin kehitysnäkymät ovat varsin erilaisia. Esimerkiksi hyvinvointi-, erityisesti hoivapalvelujen osalta rajankäynti julkiseen sektoriin on kriittinen. Suhteessa julkiseen sektoriin on korostettu myös jännitteisyyden

kaksisuuntaisuutta: julkinen sektori toisaalta tunkeutuu yhteisöjen toimintaan, toisaalta vetäytyy pois tehtävistä, jotka sitten jäävät kolmannen sektorin hoidettaviksi (Siisiäinen M. 1999, sivu 35).

Raja yksityissektoriin on häilyvä esimerkiksi työosuuskuntien sekä viime aikoina myös urheilujärjestöjen kohdalla. On arvioitu, että byrokraattisimmat kolmannen sektorin instituutiot lähestyvät tulevaisuudessa entistä enemmän julkista valtaa ja toisaalta osa liiketoimintaa harjoittavista järjestöistä sulautuu yksityiseen sektoriin. Kolmannen sektorin suhdetta yksityissektoriin on toistaiseksi tarkasteltu lähinnä siitä näkökulmasta, miten voittoa tavoitteleva sektori toimii vapaaehtoissektorin sponsorina. Kuitenkin tämäkin suhde on kaksisuuntainen: myös yrityssektori voi saada vaihdannassa hyötyä, esimerkiksi mediajulkisuutta. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivu 74; Jarva V. 1998, sivu 12)

Tulevaisuuden kannalta erityisen merkityksellinen on suhde neljanteen sektoriin, kotityöhön ja ihmisten järjestäytymättömään yhteistoimintaan ja vapaaehtoistyöhön. Erityisesti hoivapalvelujen tarpeen huomattava kasvu väestön ikääntyessä saattaa muuttaa kolmannen ja neljännen sektorin suhteita ja rajankäyntiä siinä varsin merkittävästikin. Jo nyt kolmannen ja neljännen sektorin raja on monin kohdin läpäisevä tai jopa näkymätön. Epäviralliset verkot ja järjestäytymättömät oma-apu- tai vertaisryhmät ovat viime aikoina merkittävästi lisääntyneet. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivut 36 ja 71). Monet kolmannen sektorin tutkijat ennakoivat, että juuri epävirallisempi neljäs sektori kasvaa tulevaisuudessa kaikkein eniten.

4) Kolmannen sektorin toimintalogiikan kehitys

Kolmannella sektorilla on monissa asioissa oma toimintalogiikkansa, jonka keskeiset piirteet on kirjattu sektoria koskevaan määrittelyyn ja kriteereihin. Niissä korostuvat voittoa tavoittelematon jakaminen, riippumattomuus valtiosta ja yksityissektorista sekä toiminnan vapaaehtoisuus. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivu 74). Kuten edelläoleva kolmannen sektorin rajapintojen kuvaus osoittaa, ei tämä logiikka kuitenkaan ole historiallisesti muuttumaton, ja näiden muutosten ennakointi on oleellisen tärkeää.

5) Kolmas sektori tulevaisuuden työllistäjänä ja sen merkitys kansantalouden kokonaisuudessa

Tältä osin kiinnostava kysymys on erityisesti, missä määrin ja millä tavalla kolmannelle sektorille on luotavissa aidosti uusia työpaikkoja niin, että siitä tulee positiivinen vaihtoehto eikä jo olemassaolevia julkisen sektorin työpaikkoja korvaava tai keinotekoisesti keksittyä työtä tarjoava sektori. Viimeksimainittuun hyödyttömään suuntaan kehitystä ovat työntämässä sekä julkisen talouden vaikeudet että kolmannella sektorilla tehdyn työn kokeminen uudeksi ja edistykselliseksi. Tutkijat korostavat, että hyödyllistä tekemätöntä työtä pitää todella etsiä ja pysyvästi tuetun kolmannen sektorin sijasta on kehitettävä yritysmäistä kolmatta sektoria. (Hietala K. 1998, sivut 18 ja 20; Katajamäki H. 1998, sivut 23-24)

Käsillä olevassa hankkeessa pyritään kartoittamaan suomalaisen kolmannen sektorin tulevia työllistämismahdollisuuksia sekä määrällisesti että laadullisesti. Määrällisellä

puolella pyritään konkreettisesti arvioimaan, kuinka suurta osaa kaikista työpaikoista ja erityisesti uusista työpaikoista kolmannen sektorin voidaan arvioida uuden vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä edustavan. Tarkastelun kohteena ovat toiminnot, jotka jossain tapauksessa jossain muodossa koskettavat satojatuhansia ihmisiä.

Laadullisella puolella pyritään selvittämään, minkätyyppistä voisi olla se työvoiman kysyntä, joka aidosti luontuisi kolmannelle sektorille ja joka todella motivoisi ihmisiä työskentelemään tällä sektorilla ja myös takaisi työn arvostuksen. Edelleen pyritään selvittämään palkkatyön, tuetun työllistämisen ja vapaaehtoistyön suhteissa ennakoitavissa olevia muutoksia.

6) Kolmannen sektorin rooli kansalaisen kannalta ja siinä ennakoitavissa olevat kehitysnäkymät

Tältä osin tausta-ajatuksena on, ettei kolmas sektori läheskään aina ole pysyvä vaihtoehto perinteisille työmarkkinoille, vaan sillä saattaa olla erilaisia rooleja ihmisen elämän tietyssä vaiheessa. Tällaisia rooleja voivat olla esimerkiksi (Keijo Mäkelää 1999 mukaillen):

- työllistyminen palkkatyön puuttuessa, taitojen ylläpito
- kouluttautumisjakso, jossa tekemällä oppiminen keskeistä
- kuntoutusjakso
- lepopaikka kovilla työmarkkinoilla väsyneille
- yrittäjyyden oppiminen suhteellisen riskittömästi
- itsensä aktivointi ja itsensä toteuttaminen etenkin luovilla aloilla kuten taide ja käsityö
- uuden, esimerkiksi ekologisen elämäntavan kokeilu
- ihmisten liittyminen yhteen niiden ongelmien ratkaisemiseksi ja niiden töiden tekeminen, joita markkinat tai julkinen sektori ei hoida ("lähimmäis- tai velvollisuusnäkökulma")

7) Suomalaisen kolmannen sektorin kansainväliset kytkennät

Tämä tarkoittaa ensinnäkin niiden kansainvälisten organisaatioiden kartoittamista, jotka vaikuttavat suomalaisen kolmannen sektorin kehitykseen ehtoja ja mahdollisuuksia luovasti. Erityiskysymyksenä voidaan pitää EU:n rahoitusosuutta jäsenmaiden vapaaehtoissektorin toiminnoissa, jonka arvioidaan nykyisestään kasvavan. EU-rahoitus on aina sidottu tiettyihin projekteihin, joilla pyritään uusien työpaikkojen luomiseen tai entisten säilyttämiseen. Koska monet näistä hankkeista toteutetaan eri sektoreiden toimijoiden yhteistyönä, kuten mm. kumppanuushankkeet, merkitsee kehitys kasvavaa haastetta kolmannen sektorin riippumattomuudelle. (Helander V. ja Laaksonen H. 1999, sivu 75; Siisiäinen M. 1999, sivu 35)

Kansainvälistymisen yleisesti tiivistyessä ja myös kolmatta sektoria koskevan kansainvälisen tutkimuksen lisääntyessä kansainväliset mallit sinänsä vaikuttavat kolmannen sektorin kehitykseen Suomessa. Kysymys siitä, missä määrin aivan toisenlaisissa historiallisissa oloissa syntyneet ratkaisut ovat meillä sovellettavissa, on äärimmäisen tärkeä, jotta omista hyvistä traditioista ei turhaan luovuttaisi, mutta toisaalta ei jätettäisi käyttämättä tärkeitä uusia innovaatioita.

Kolmas kansainvälistymiseen liittyvä näkökulma kolmannen sektorin kehityksen ennakoinnissa on kehitys itse järjestöissä. Monet järjestöt elävät kansainvälistymisen vaihetta tai ne on alunperin perustettu kansainvälisiksi.

8) Kolmannen sektorin innovatiivisuus

Kolmannen sektorin innovatiivisuuden kannalta tärkeä lähtökohta on, että monet nykyisin olemassaolevista yhteiskunnan instituutioista ovat alun perin syntyneet kolmannella sektorilla ja kolmannen sektorin toiminnan tuloksena tulleet osaksi virallista hyvinvointivaltiota. (Jarva V. 1998, sivu 11; Muukkonen M. 1998, sivu 37) Olisi kyettävä tunnistamaan ne iduillaan olevat uudet innovaatiot, joilla tulevaisuudessa on mahdollisuus tällaiseen laajentumiseen.

9) Kolmannella sektorilla tulevaisuudessa tarvittavat kvalifikaatiot

Sikäli kuin keskeisiä hyvinvointipalveluja joudutaan tulevaisuudessa yhä enemmän hoitamaan kansalaisten virallisten yhteenliittymien tai epävirallisten verkostojen kautta, nousee keskeiseksi kysymys ammattitaidosta ja koulutuksesta näihin tehtäviin. Vaikka kolmannelle sektorille tyypillisenä pidetään yleensä alhaisen tuottavuuden työpaikkoja, on tutkimuksissa korostettu myös erikoisosaamisen tarvetta tällä sektorilla. Toisaalta kolmas sektori näin tarjoaisi työtä työmarkkinoilta uloslyödyille koulutetuille ja jopa johtavassakin asemassa olleille (Hietala K.1997, sivu 3).

Menetelminä käsillä olevassa hankesuunnitelmassa olisivat ensisijaisesti tulevaisuusverstaiden tai -studioiden tyypiset kokoontumiset ja work shopit, joissa kolmannen sektorin eri toimijoiden ja asiantuntijoiden vuorovaikutuksen kautta voitaisiin ideoida kolmannen sektorin mahdollisuuksia ja kartoittaa sen tulevaisuudennäkymiä. Näitä verstaiteja, joita olisi noin 4-5, tukisivat systemaattisemmat kolmannen sektorin toimijoiden ja asiantuntijoiden haastattelut, jotka kytkettäisiin aihetta koskevaan kansainväliseen kirjallisuuteen, empiirisiin tutkimustuloksiin ja tilastoihin.

Hankkeen kytkennät muihin suomalaisiin kolmannen sektorin hankkeisiin

Suomalaista kolmatta sektoria koskevaa tutkimusta on tällä hetkellä käynnissä etenkin Åbo Akademin julkishallinnon laitoksella kansainväliseen Johns Hopkins –tutkimuskokonaaisuuteen liittyen. Myös Helsingin yliopiston osuustoimintaopin laitoksella sekä Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa on tehty ja tehdään kolmatta sektoria koskevaa tutkimusta. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto on ollut mukana useissa näissä tutkimushankkeissa. Edelleen monet eri järjestöt, joilla on käytännöllisiä kolmanteen sektoriin liittyviä hankkeita, ovat tutkimassa toiminnan erityispiirteitä, työllistävyttä jne. omalta osaltaan. Tällaisia hankkeita ovat mm. Mannerheimin Lastensuojeluliiton hanke, Suomen Mielenterveysseuran hanke sekä Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssin, Suomen Liikunta ja Urheilun ja Sosiaali- ja terveysturvan keskusliiton yhteisprojekti.

Partnershipin toteuttamiseksi Uudenmaan TE-keskuksen hankkeessa pyritään turvaamaan yhteistyö edellämainittujen tahojen kanssa ja välttämään päällekkäisyyksiä. Tämän

vuoksi mm. hankkeen ohjausryhmään pyritään saamaan edustajia edellämainituilta tahoilta.

Aikataulu

Hankkeen alustava aikataulu on seuraava:

joulukuu 1999	hankesuunnitelman täsmentäminen, tarkastelun mallintaminen, perehtyminen kolmatta sektoria koskeviin aiempiin tutkimuksiin, yhteyksien luominen muihin kolmatta sektoria tutkiviin tahoihin ja keskeisiin kolmannen sektorin kehittämishankkeisiin, ohjausryhmän nimeäminen
tammikuu 2000	tulevaisuusverstaiden suunnittelu ja aikatauluttaminen sekä kolmannen sektorin eri toimijoiden ja asiantuntijoiden valinta haastatteluja varten ja haastattelurungon laatiminen
helmi-toukokuu 2000	tulevaisuusverstaiden ja work shop'ien toteuttaminen sekä kolmannen sektorin toimijoiden ja asiantuntijoiden haastattelut
kesä-syyskuu 2000	tulevaisuusverstaiden työskentelyn loppuunsaattaminen ja tulosten kokoaminen; johtopäätösten tekeminen edelläkuvattujen kysymyksenasettelujen pohjalta
loka-marraskuu 2000	loppuraportin kirjoittaminen

Viitteet

Helander V. ja Laaksonen H. 1999: Suomalainen kolmas sektori. Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Hietala K. 1997: Kolmas sektori potentiaalisena työllistäjänä. Työpoliittinen tutkimus Nro 176. Työministeriö. Helsinki.

Hietala K. 1998: Kolmas sektori tukityöllistäjänä. Futura 2/98.

Hokkanen L. et al. 1999: Alkusanat julkaisuun Haastava kolmas sektori (toim. Hokkanen L. et al.). Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Jarva V. 1998: Kolmas sektori – pelastus vai ansa. Futura 2/98.

Katajamäki H. 1998: Yhteisötalouden aamu. Futura 2/1998

Muukkonen M. 1998: Kolmannen sektorin ymmärtämiseen. Futura 2/1998

Mäkelä K. 1999: Julkaisematon työpaperi kolmannen sektorin rooleista.

Nylund M. 1998: Vapaaehtoistoiminta rikastuttaja vai julkisen täydentäjä. Futura 2/98

Rifkin J. 1995: The End of Work. Putnam Books. New York.

Siisiäinen M. 1999: Sosiaalinen pääoma, valta ja kolmas sektori. Julkaisussa: Haastava kolmas sektori (toim. Hokkanen L. et al.). Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto.

Salovaara V. 1998: Kolmas sektori ja sosiaalinen pääoma. Futura 2/98

Weijola V. 1985: Kolmas sektori työn ja työllisyyden näkökulmasta. Työvoimapolitiittisia tutkimuksia nro 52. Työvoimaministeriö. Helsinki.